بای ملابست در «لا يكون العلم إلا بها»

در حال مباحثه‌ی صفحه‌ی هفتاد و سوم بودیم. حضرت فرمودند: «وعلمها لا بأداة ـ لا يكون العلم إلا بها ـ و ليس بينه وبين معلومه علم غيره»[1]. مرحوم آقای آسیدهاشم که بر این کتاب تعلیقه نوشته‌اند، در تعلیقه فرموده‌اند: «هذه الجملة صفة لأداة والضمير المجرور بالباء يرجع إليها، أي علم الأشياء لا بأداة»؛ خداوند متعال برای عالم شدن نیازی به ادات ندارند. در این کتاب یک ویرگول گذاشته‌اند. نمی‌دانم در چاپ‌های بعدی آن را برداشته‌اند یا خیر.

شاگرد: علامت جمله‌ی معترضه گذاشته‌اند. خط گذاشته‌اند.

استاد: پس معلوم می‌شود تغییر ویرایش داده‌اند. این چاپ بنده، برای دارالمعرفة بیروت است، ظاهراً کتاب شما برای جامعه‌ی مدرسین است. خُب معلوم می‌شود که تغییری داده‌اند.

«لا يكون علم المخلوق إلا بها»؛ یعنی مگر به آن ادات. خدای متعال به این اداتی که مخلوق نیاز دارد، نیازی ندارد. اما اگر احتمال دیگری که عرض کردم باشد، احتمالش در ذهن بنده صفر نیست. بعضی از احتمالات هست که وقتی استظهار می‌کنیم یا صفر است یا نزدیک صفر است. این احتمال هم در ذهن من صفر نیست، برای خودش احتمالی است. اینکه جمله‌ی «لایکون» صفت ادات نباشد: «لابأداة لایکون العلم بها»، بلکه «بها» به اشیاء برگردد، نه به ادات. «علمها لاباداة»؛ خدای متعال اشیاء را می‌داند اما نه با وسیله؛ به چشم و گوش نیاز ندارد. «لایکون العلم»؛ در اینجا «العلم» به‌معنای علم مخلوق نیست. این «ال» یعنی «علم اللّه تعالی». «لا یکون العلم»؛ یعنی علم خدای متعال، «الا بها»؛ مگر به خود آن‌ها.

در جلسه‌ی قبل، چون آخر مباحثه بود از این «باء» زود در شدیم. چند جور می‌شود که «باء» را معنا کنیم. یکی اینکه بای استعانت باشد یا بای سببیت باشد یا بای ملابست باشد. همه‌ی اینها محتمل است. «لا یکون العلم الا بها»؛ در «علم به»، این «باء»، بای تعدیه است. فوقش قوت است. علمه، علم به. چون «علم»، متعدی بنفسه هم می‌شود. «علم به» هم هست. «یعلمه»، «یعلم به». «باء» می‌تواند باشد. آن چیزی که در این احتمال بیشتر پر رنگ است، بای قوت، بای تعدیه قوت‌کننده نیست، بای استعانت و ملابست است. «لا یکون علم»؛ یعنی «لا یکون علم اللّه تعالی الا ملابساً بها»؛ ملابس با خود این است. یعنی خود اشیاء عین علم الهی هستند. متن علم او هستند. هر شیئای که او آفریده است، عین علم فعلی خداوند است. خُب اگر به این صورت باشد، این کلمه‌ی «بها» به اشیاء می‌خورد. البته «علم به» هم مانعی ندارد. آن چیزی نیست که بگوییم اصلاً نیست ولی مناسبتر این است که علم فعلی را به این صورت معنا کنیم؛ ملابس.

---

[1]. شیخ صدوق، التوّحید، ج ۱، ص ۷۳.

بازبینی #2
ایجاد شده 28 ژانویه 2024 15:03:01 توسط ... .
به روزرسانی شده 1 فوریه 2024 14:18:52 توسط ... .